

Zaak C-755/22

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

13 december 2022

Verwijzende rechter:

Okresní soud Praha-západ (Tsjechië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

1 augustus 2022

Verzoekende partij:

Nárokuj s.r.o.

Verwerende partij:

EC Financial Services, a.s.

[OMISSIS]

BESLISSING

De Okresní soud Praha-západ (rechter voor het district Praag-West, Tsjechië) heeft in de zaak van

verzoekster: **Nárokuj s.r.o.**, [OMISSIS] gevestigd te [OMISSIS]
Veselí nad Moravou [OMISSIS]
tegen **EC Financial Services, a.s.**, [OMISSIS] gevestigd te
verweerster: [OMISSIS] Dolní Břežany [OMISSIS]

inzake een betaling van 35 000,00 Tsjechische kroon (CZK), met nevenvorderingen,

beslist als volgt:

[OMISSIS] [nationale procedure]

Krachtens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verzoekt de Okresní soud Praha-západ het Hof van Justitie van de Europese Unie om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

Heeft richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad tot doel om een kredietgever een sanctie op te leggen wegens het onvolledig beoordelen van de kredietwaardigheid van een consument, ook wanneer die consument een door hem ontvangen krediet volledig heeft afgelost en hij gedurende de aflossing van het krediet geen bezwaren tegen de gesloten overeenkomst heeft opgeworpen?

Motivering

I. Voorwerp van het geding en relevante feiten

- 1 Het geding betreft een terugbetaling op grond van ongerechtvaardigde verrijking ten bedrage van 35 000,00 CZK, vermeerderd met wettelijke verpagingsrente tegen een rentevoet van 8,5 % per jaar over de periode van 23 september 2021 tot op de datum van betaling. Verzoekster heeft een schuldvordering verworven van een consument die met de vennootschap JET Money s.r.o. een overeenkomst inzake een consumentenkrediet ten bedrage van 50 000,00 CZK heeft gesloten. Vóór de sluiting van de overeenkomst heeft de consument zijn identiteitskaart en zijn rijbewijs overgelegd, alsmede loonstrookjes ter bevestiging van zijn arbeidsloon over een periode van drie maanden voorafgaand aan de sluiting van de kredietovereenkomst, bevestigingen van betalingen voor nutsvoorzieningen in verband met het gebruik van een woning alsmede van betalingen voor televisie en internet, eveneens over een periode van drie maanden voorafgaand aan de sluiting van de kredietovereenkomst, en een verklaring van zijn aandeel in de gezamenlijke huishoudelijke uitgaven. Bovendien heeft hij in de kredietaanvraag aangegeven dat hij geen andere eerdere schulden heeft, dat hij alleenstaand is en met zijn grootmoeder een gezamenlijke huishouding voert. Vervolgens heeft de consument het krediet tezamen met de nevenvorderingen afgelost en daartoe een bedrag van 85 000,00 CZK terugbetaald. Het in het verzoekschrift gevorderde bedrag van 35 000,00 CZK is het verschil tussen de hoofdsom van het krediet en het terugbetaalde bedrag. De persoon van de kredietgever is op 28 september 2018 gewijzigd na overdracht van een deel van de onderneming aan de huidige verweerster.
- 2 Tussen partijen is niet in geschil dat er een kredietovereenkomst is gesloten of dat de consument een bepaald bedrag heeft betaald. De feiten zijn in beginsel onbetwist.
- 3 Partijen verschillen van mening over de juridische beoordeling. Volgens verzoekster is de kredietgever zijn verplichtingen niet nagekomen omdat hij de kredietwaardigheid van de consument onvoldoende heeft beoordeeld, zodat de

overeenkomst nietig is. De kredietwaardigheid is niet beoordeeld met de zorgvuldigheid die van een ondernemer mag worden verwacht, aangezien de kredietgever bijvoorbeeld heeft verzuimd om het werkelijke bedrag van de gedane uitgaven op geloofwaardige wijze te controleren. Volgens verzoekster is het logisch dat de consument de nietigheid van de overeenkomst niet kon inroepen op een moment waarop hij geen mogelijkheid had om juridisch advies van een advocaat in te winnen. Verweerster geeft daarentegen aan dat de kredietwaardigheid op toereikende wijze is beoordeeld. Volgens haar is de consumentenbescherming zelfs niet van toepassing, aangezien de betrokken schuldvordering niet meer verschuldigd is aan een consument maar aan een handelsvennootschap.

- 4 De rechter heeft aan partijen meegedeeld dat hij overweegt om de hierboven geformuleerde vraag aan het Hof voor te leggen aangezien hij deze van cruciaal belang acht voor de beslechting van het geschil. Verzoekster heeft bezwaar gemaakt tegen de indiening van een prejudiciële vraag. In dat verband verwijst zij naar het vonnis van de Městský soud v Praze (rechter in eerste aanleg Praag, Tsjechië) van 5 januari 2022 [OMISSIS], waaruit volgt dat de consumentenbescherming een preventieve functie en een functie ter bescherming van de openbare orde vervult, en dat deze kwestie reeds in het kader van de nationale rechtspraak is beslecht. Ook heeft zij verwezen naar de uitspraak van de Krajský soud v Praze (rechter in tweede aanleg Praag, Tsjechië) van 9 januari 2020, [OMISSIS] volgens welke een kredietwaardigheidsbeoordeling de consument beschermt tegen risicovolle kredieten en tegen een toenemende schuldenlast in het huishouden. Ook wanneer kredieten zijn afgelost boet deze functie niet aan belang in. Het is namelijk mogelijk dat de gevolgen van het verwerven van een risicovol krediet pas na enige tijd duidelijk worden.
- 5 Verweerster heeft er zonder nadere toelichting mee ingestemd dat een prejudiciële vraag aan het Hof wordt voorgelegd.

II. Toepasselijke bepalingen van Unierecht

- 6 In de overwegingen 26 tot en met 28 van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad (hierna: „richtlijn 2008/48/EG”) heet het:
 - *De lidstaten moeten passende maatregelen nemen ter bevordering van verantwoordelijke praktijken in alle stadia van de kredietrelatie, rekening houdend met de specifieke kenmerken van hun kredietmarkt. Deze maatregelen kunnen bijvoorbeeld voorlichting of scholing van de consument inhouden, inclusief waarschuwingen over de risico's van het niet nakomen van betalingsverplichtingen of overmatige schuldenlast. In de zich uitbreidende kredietmarkt is het met name belangrijk dat kredietgevers zich niet inlaten met onverantwoordelijke leningpraktijken of kredieten toestaan zonder de kredietwaardigheid vooraf te hebben beoordeeld, en de lidstaten moeten het*

nodige toezicht uitvoeren om dergelijk gedrag te vermijden en de noodzakelijke middelen bepalen om de kredietgever te sanctioneren wanneer dat toch het geval is. Onverminderd de kredietrisicobepalingen van richtlijn 2006/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de toegang tot en de uitoefening van de werkzaamheden van kredietinstellingen [...] moeten kredietgevers de verantwoordelijkheid hebben om de kredietwaardigheid van elke consument te beoordelen. Daartoe zouden zij de mogelijkheid moeten hebben om gebruik te maken van informatie die door de consument is verstrekt, niet alleen bij de voorbereiding van de betrokken kredietovereenkomst, maar ook in de loop van een reeds lang bestaande commerciële relatie. De autoriteiten van de lidstaten zouden kredietgevers ook goede aanwijzingen en richtsnoeren kunnen geven. Consumenten moeten ook bedachtzaam te werk gaan en hun contractuele verplichtingen nakomen.

- Afgezien van de precontractuele informatie waarop de consument recht heeft, kan hij nog aanvullende bijstand nodig hebben om uit te maken welke kredietovereenkomst in het palet aangeboden producten voor zijn behoeften en financiële situatie het meest geschikt is. Daarom moeten de lidstaten ervoor zorgen dat kredietgevers dergelijke hulp omtrent de door hen aan de consument aangeboden kredietproducten verlenen. Zo nodig moet de consument persoonlijk toelichting krijgen op de relevante precontractuele informatie en de voornaamste kenmerken van de voorgestelde producten, zodat hij zich rekenschap kan geven van de gevolgen die deze voor zijn economische situatie kunnen hebben. In voorkomend geval moet deze plicht tot hulp aan de consument ook voor kredietbemiddelaars gelden. De lidstaten kunnen bepalen op welke wijze en in welke mate deze toelichtingen aan de consument moeten worden gegeven, gelet op de bijzondere omstandigheden waarin het krediet wordt aangeboden, de noodzaak van hulp aan de consument en de aard van afzonderlijke kredietproducten.
 - Om de krediettoestand van een consument te beoordelen, dient de kredietgever ook de relevante gegevensbestanden te raadplegen; de wettelijke en feitelijke omstandigheden kunnen vereisen dat die raadpleging in wisselende mate plaatsvindt. Ter voorkoming van concurrentieverstoringen moeten kredietgevers toegang hebben tot private of publieke gegevensbestanden over consumenten in een lidstaat waar zij niet gevestigd zijn, onder voorwaarden die niet discriminerend zijn ten opzichte van kredietgevers in die lidstaat.
- 7 Overeenkomstig artikel 8, lid 1, van richtlijn 2008/48 zorgen de lidstaten ervoor dat de kredietgever de kredietwaardigheid van de consument voor het sluiten van de kredietovereenkomst beoordeelt op basis van toereikende informatie die, in voorkomend geval, is verkregen van de consument en, waar nodig, op basis van een raadpleging van het desbetreffende gegevensbestand. Lidstaten van wie de wetgeving van kredietgevers vereist dat zij de kredietwaardigheid van consumenten op basis van een raadpleging van het desbetreffende gegevensbestand beoordelen, kunnen dit vereiste behouden.

- 8 In artikel 22, lid 1, van richtlijn 2008/48 is bepaald dat, *in zoverre deze richtlijn geharmoniseerde bepalingen bevat, de lidstaten in hun nationale wetgeving geen bepalingen mogen handhaven of invoeren die afwijken van die welke in deze richtlijn zijn vastgesteld.*
- 9 Overeenkomstig artikel 22, lid 2, van richtlijn 2008/48 dragen de lidstaten er zorg voor dat de consument geen afstand kan doen van de rechten die hem worden toegekend krachtens de bepalingen van het nationale recht die uitvoering geven aan of overeenstemmen met deze richtlijn.
- 10 Overeenkomstig artikel 23 van richtlijn 2008/48 *stellen de lidstaten de regels vast inzake de sancties die gelden voor inbreuken op de ter uitvoering van deze richtlijn vastgestelde nationale bepalingen, en nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat deze sancties worden toegepast. De sancties moeten doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn.*

III. Toepasselijke bepalingen van nationaal recht

- 11 Overeenkomstig § 86, lid 1, van de zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (wet nr. 257/2016 inzake consumentenkrediet), zoals gewijzigd (hierna: „wet nr. 257/2016”), beoordeelt de kredietgever vóór het sluiten van een overeenkomst inzake een consumentenkrediet of vóór een wijziging van een verplichting uit hoofde van een dergelijke overeenkomst die een aanzienlijke verhoging van het totale bedrag van het consumentenkrediet inhoudt, de kredietwaardigheid van de consument aan de hand van noodzakelijke, betrouwbare, toereikende en passende informatie die hij heeft verkregen van de consument en, indien nodig, uit een gegevensbestand waarmee de kredietwaardigheid van de consument kan worden beoordeeld of aan de hand van andere bronnen. De kredietgever verstrekt een consumentenkrediet alleen indien uit de beoordeling van de kredietwaardigheid van de consument volgt dat er geen redelijke twijfel bestaat over het vermogen van de consument om het krediet terug te betalen.
- 12 Overeenkomstig § 86, lid 2, van wet nr. 257/2016 beoordeelt de kredietgever bij de beoordeling van de kredietwaardigheid van de consument met name zijn vermogen om de overeengekomen termijnen van het consumentenkrediet terug te betalen op basis van een vergelijking van zijn inkomsten en uitgaven alsmede op grond van de wijze waarop de consument zijn bestaande *schulden* aflost. Daarbij houdt de kredietgever rekening met de waarde van het vermogen van de consument, indien uit de consumentenkredietovereenkomst volgt dat het consumentenkrediet geheel of gedeeltelijk uit de opbrengst van de verkoop van dat vermogen en niet door middel van periodieke aflossingen moet worden terugbetaald of indien uit de financiële situatie van de consument volgt dat hij ongeacht zijn inkomen in staat is om het consumentenkrediet terug te betalen.
- 13 Overeenkomstig § 87, lid 1, van wet nr. 257/2016 *is een overeenkomst inzake consumentenkrediet nietig indien de kredietgever het consumentenkrediet*

verstrekt op een wijze die in strijd is met § 86, lid 1, tweede volzin. De rechter beoordeelt de nietigheid van de overeenkomst ambtshalve. De consument is verplicht om de hoofdsom van het consumentenkrediet terug te betalen binnen een termijn die overeenstemt met zijn mogelijkheden.

- 14 Overeenkomstig § 2054, lid 1, van de zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (wet nr. 89/2012, burgerlijk wetboek), zoals gewijzigd (hierna: „o.z.”), *wordt door de betaling van rente erkend dat sprake is van een schuld ten belope van het bedrag waarover de rente verschuldigd is.*
- 15 Overeenkomstig § 2054, lid 2, o.z. *wordt door de gedeeltelijke aflossing van een schuld door de schuldenaar erkend dat ook de rest van de schuld moet worden afgelost, indien op grond van de omstandigheden kan worden aangenomen dat de schuldenaar door het verrichten van de betaling ook de rest van de schuld heeft erkend.*
- 16 Overeenkomstig artikel 574 o.z. *moet een rechtshandeling bij voorrang als geldig en niet als nietig worden beschouwd.*
- 17 Overeenkomstig artikel 580, lid 1, o.z. *is een rechtshandeling die in strijd is met de goede zeden nietig en is een rechtshandeling die in strijd is met de wet nietig indien de inhoud en het doel van de wet dit vereisen.*

IV. Motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing

- 18 Naar het oordeel van de verwijzende rechter moet voor de beslechting van de zaak worden vastgesteld of richtlijn 2008/48 tot doel heeft een kredietgever een sanctie op te leggen wegens het onvolledig beoordelen van de kredietwaardigheid van de consument, ook indien een consument een door hem ontvangen krediet volledig heeft afgelost en hij gedurende de aflossing van het krediet geen bezwaren tegen de gesloten overeenkomst heeft opgeworpen.
- 19 Hoewel sommige nationale hogere rechters van oordeel zijn dat de hierboven geformuleerde vraag bevestigend moet worden beantwoord, is de verwijzende rechter van oordeel dat het Hof zich nog niet over deze kwestie heeft uitgesproken en dat het antwoord op deze vraag ook kan berusten op een tegenovergestelde uitlegging, die is gebaseerd op een afweging van de belangen van beide partijen bij de overeenkomst en die er rekening mee houdt dat ook de consument aansprakelijk is voor zijn handelingen.
- 20 De verwijzende rechter houdt tevens rekening met het beginsel dat alleen het Hof een bindende uitlegging van het Unierecht kan geven, alsmede met het beginsel dat een nationale rechter, ook in eerste aanleg, mag verzoeken om een dergelijke uitlegging, hetgeen rechtstreeks voortvloeit uit artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (oud artikel 234 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap).

- 21 Uit de overwegingen van de richtlijn (met name de hierboven aangehaalde overwegingen 26 tot en met 28) volgt dat deze richtlijn beoogt de consument te beschermen tegen ondoordachte kredieten die zouden kunnen leiden tot het onvermogen om dergelijke schulden af te lossen en mogelijk zelfs tot de insolventie van de consument.
- 22 Eenvoudiger gezegd: artikel 8 van de richtlijn heeft tot doel te voorkomen dat de consument bij de terugbetaling van een krediet financiële moeilijkheden krijgt.
- 23 Wanneer een consument een schuld in haar geheel aflost zonder daar in de loop van het terugbetalingsproces bezwaar tegen te maken, is er niets dat er op kan wijzen dat zich de nadelige gevolgen voordoen waartegen de consument door de richtlijn wordt beschermd.
- 24 De verplichting van de kredietgever om de kredietwaardigheid van de consument te beoordelen is niet het hoofddoel van de richtlijn, maar het middel om dat doel te bereiken.
- 25 Derhalve rijst de vraag of het een intrinsieke doelstelling van de richtlijn is om een sanctie aan de kredietgever op te leggen wanneer de verstrekking van het krediet geen nadelige gevolgen heeft gehad of wanneer niets erop wijst dat zich nadelige gevolgen hebben voorgedaan (wanneer slechts sprake is van de hypothetische mogelijkheid dat de consument in de toekomst insolvent zou kunnen worden; in het onderhavige geval is dit niet beweerd en nog minder bewezen). Bovendien wordt de onderzochte schuldvordering thans geldend gemaakt door een handelsvennootschap.
- 26 Indien de toepassing van een sanctie ook in het onderzochte geval wordt toegestaan, dat wil zeggen indien een onbetwiste en ten uitvoer gelegde overeenkomst wordt geacht nietig te zijn, dient te worden verwezen naar de situatie van andere consumenten waarin de betrokken ondernemer overeenkomstig artikel 8 van de richtlijn wel een kredietwaardigheidsonderzoek heeft verricht (door de activa en passiva van deze consumenten naar behoren te beoordelen), maar deze consumenten vervolgens hun contractuele verplichting niet zijn nagekomen. In dergelijke gevallen kan niet worden beweerd dat schending van artikel 8 van de richtlijn grond is voor nietigheid van de overeenkomst, en zijn de consumenten aansprakelijk voor de volledige door hen aangegane verbintenis, met inbegrip van de overeengekomen nevenvorderingen, tenzij voor de kredietovereenkomst een andere nietigheidsgrond wordt vastgesteld.
- 27 De verwijzende rechter ziet hierin een ongelijkheid tussen de consumenten: een overeenkomst die is aangegaan en ten uitvoer gelegd door consumenten voor wie zich de nadelige gevolgen waartegen de richtlijn hen beoogt te beschermen niet hebben voorgedaan, zal immers nietig zijn (louter wegens het verzuim van een ondernemer om de voorgeschreven procedure volledig uit te voeren), terwijl een overeenkomst van consumenten die insolvent zijn geworden maar ten aanzien van wie de ondernemer wel een volledige kredietwaardigheidsbeoordeling in de zin

van artikel 8 van de richtlijn heeft verricht, niet nietig zal worden verklaard wegens schending van deze bepaling.

- 28 Om deze reden is de verwijzende rechter ervan overtuigd dat de kredietwaardigheid niet op zichzelf beschouwd en uitsluitend op grond van de verwachtingen van de ondernemer ten aanzien van de consument kan worden beoordeeld, maar dat tevens rekening moet worden gehouden met de wijze waarop de gehele contractuele verhouding zich daadwerkelijk heeft ontwikkeld in het licht van de beschermingsdoelstelling van de richtlijn.
- 29 Volgens de verwijzende rechter moet de voorgelegde vraag tevens worden onderzocht in het licht van de algemene rechtsbeginselen die de Europese rechtscultuur gedurende millennia hebben vormgegeven en die een beslissende invloed hebben gehad op het ontstaan en de ontwikkeling van het verbintenissenrecht van de verschillende Unielidstaten. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de beginselen van goede trouw en rechtszekerheid, die beide partijen bij een overeenkomst, zowel ondernemers als consumenten, ten goede dienen te komen, aangezien de naleving van deze beginselen rechtstreeks verband houdt met het vertrouwen in het recht.
- 30 Wanneer een kredietgever met een consument een overeenkomst heeft gesloten inzake een krediet dat vervolgens door de kredietgever is verstrekt en door de consument naar behoren is terugbetaald, mag de kredietgever er bijgevolg op vertrouwen dat de consument door deze betaling een uit hoofde van de aangegane overeenkomst bestaande schuld heeft afgelost.
- 31 Zelfs een impliciet (stilzwijgend) verrichte rechtshandeling veronderstelt dat te goeder trouw wordt gehandeld en de wederpartij rechtszekerheid geniet. In het Tsjechische recht is deze rechtsfiguur te vinden in de hierboven aangehaalde § 2054 o.z.; het betreft een rechtsfiguur die al lang bekend is in het Tsjechische recht [voorheen in § 407 van de zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (wet nr. 513/1991, wetboek van koophandel), die van kracht was van 1 januari 1992 tot en met 31 december 2013, alsook in § 97 van de zákon č. 141/1951 Sb., občanský zákoník (wet nr. 141/1951, burgerlijk wetboek) en in § 1497 van de zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský (ABGB) (wet nr. 946/1811, algemeen burgerlijk wetboek)].
- 32 De aangehaalde bepalingen kenden belang toe aan impliciet verrichte rechtshandelingen, dan wel als grondslag voor een vermoeden van erkenning van een verplichting dan wel als grondslag voor stuiting en uitdovende en verkrijgende verjaring. Met andere woorden, impliciete handelingen hielden en houden rechtstreeks verband met het vertrouwen van de wederpartij in de rechtsbetrekking, tenzij uit de feiten kan worden afgeleid dat degene die de handeling heeft verricht niet de bedoeling had om een dergelijk vertrouwen te wekken.

- 33 Het is een beginsel van Tsjechisch burgerlijk recht dat rechtshandelingen bij voorrang worden geacht geldig in plaats van nietig te zijn, aangezien partijen bij privaatrechtelijke handelingen niet alleen de vrijheid hebben om hun eigen rechtsbetrekkingen tot stand te brengen maar daarvoor tevens aansprakelijk zijn. Derhalve dient het privaatrecht het belang van die vrijheid en die aansprakelijkheid ten aanzien van een verrichte rechtshandeling te eerbiedigen en te zoeken naar een uitlegging die het mogelijk maakt om een verrichte rechtshandeling te handhaven in plaats van deze te ontkrachten.
- 34 Een sanctie is zinvol wanneer sprake is van schending van een beschermd belang en indien de sanctie nodig is om de gevolgen van die schending weg te nemen of om de overtreder te weerhouden van schadelijk handelen in de toekomst. Het heeft geen zin om een sanctie uitsluitend preventief toe te passen indien van nadelige gevolgen geen sprake is. Dat is niet nodig en is in strijd met het vrijheidsbeginsel.
- 35 Uit de richtlijn volgt niet ondubbelzinnig of deze tot doel heeft om aan een kredietgever een sanctie op te leggen wegens de niet-nakoming van een specifieke verplichting indien geen sprake is van de situatie waarvoor de richtlijn eigenlijk is vastgesteld.
- 36 In de praktijk beginnen zich wat dat betreft gevallen zoals het onderzochte geval voor te doen (waarbij na de volledige terugbetaling van een krediet aan kredietgevers wordt verzocht om de volledige kredietrente terug te betalen). Deze kwestie is nog niet op Unieniveau behandeld, en naar het oordeel van de verwijzende rechter is het wenselijk dat het Hof zich over deze kwestie uitspreekt teneinde de uniforme uitlegging te waarborgen.

[OMISSIS] [nationale procedure]

Praag, 1 augustus 2022

[OMISSIS]